

tidsskriftet
LIBERAL

for individuell frihet

Vol. 10 no. 2 - november 2012

Løssalg kr. 35,-

Bedriftsetikk

Gullstandard

DIM-hypotesen

Kommende grunnlovsendringer

DLF

DET LIBERALE FOLKEPARTIET

partiet for individuell frihet

Leder

I dette nummeret av LIBERAL vil man først finne en artikkel om det viktige temaet bedriftsetikk: er det mulig for en bedrift å opptre etisk? er det ønskelig? er det nødvendig? Artikkelen tar opp disse spørsmålene, og drøfter også hvorfor slike spørsmål i det hele tatt blir stilt. Artikkelen er basert på et foredrag som ble holdt for en studentforening på BI i Oslo i 2011.

Deretter følger en artikkel om gullstandard. Det er svært viktig at pengene har en stabil verdi - eller en så stabil verdi som mulig, og gullstandard er den mest anvendte måten å oppnå dette på. Hva er en gullstandard? hvorfor er den så viktig? og hvordan kan den innføres? er noen av spørsmålene som blir behandlet i denne artikkelen.

Leseren vil også finne en anmeldelse av Leonard Peikoffs viktige bok *The DIM Hypothesis*. Boken beskriver hva som er mekanikken i det kjente prinsippet om at det er ideer som styrer historien.

Til slutt kommer en nyhetskommentar om mulige kommende grunnlovsendringer, endringer som vi kan regne med vil bli vedtatt i forbindelse med 200-årsjubileet for grunnloven i 2014.

Vegard Martinsen
redaktør

tidsskriftet
LIBERAL
for individuell frihet

Vol 10 No. 2 - november 2012

Tidsskriftet LIBERAL utgis av Det Liberale Folkepartiet og sendes gratis til medlemmene. Ikke-medlemmer kan tegne abonnement: kr, 140,- pr år

Løssalg: kr. 35,-

Adresse:

Det Liberale Folkepartiet
Postboks 510 Sentrum
0105 Oslo

Nettsted:

www.stemDLF.no

E-post:

liberal@stemDLF.no

Ansvarlig redaktør:

Vegard Martinsen

Redaksjon:

Lasse K. Lien
Per Arne Karlsen
Tore Aabø
Martin Johansen
Inge Simon Thorbjørnsen
Petter Sandstad

Alle artikler i tidsskriftet LIBERAL er uttrykk for kun forfatterens egen mening.

Hvis ikke annet er angitt er alt innhold copyright © Forfatter og DLF 2012

Layout:

Liv Jori

BEDRIFTSETIKK HVILKE ETISKE PRINSIPPER BØR EN BEDRIFT FØLGE?

Basert på et foredrag holdt på BI i Oslo 28. september 2010 av Vegard Martinsen

Dessverre er det slik at når man skal si noe om dette temaet faller det naturlig å stille spørsmålene «Hører bedriftsvirksomhet og etikk i det hele tatt sammen?», «Er det mulig å drive en bedrift på en etisk forsvarlig måte?», «Handler ikke det å drive en bedrift om å tjene penger, om å skape profitt, og er ikke det å tjene penger/å skape profitt uetisk?»

Redaktøren av tidsskriftet Journal of Business Ethics, Alex Michalos, mente åpenbart dette. Han uttalte en gang følgende: «Insofar as one is acting primarily in the interest of increasing profit, it is trivially true that one's primary interest is not doing what is morally right».

Han sier altså at det er helt opplagt—«trivially true»—at etikk og bedriftsvirksomhet ikke bare er uforenlige, de er direkte motstridende.

Hva kan være årsaken til dette? For å finne svaret på dette må man først spørre: «Hva er etikk?», eller rette, «Hva er det som oppfattes som synonymt med etikk i dag? Og hvorfor er det slik?».

Vi skal si noe om dette først. Dersom du er etisk, dersom du er moralsk høyverdig, slik disse begrepene oppfattes i dag, gir du til de fattige, du arbeider gratis i menigheten, du gir mye til alle mulige innsamlingsaksjoner, du er tilhenger av omfordeling, du vil ha milde straffer for kriminelle, du er tilhenger av tilgivelse, du forsøker ikke å skaffe deg en fin karriere, en fin bil, et fint hus, fine klær, osv. Mao.: en som er etisk i dag er tilhenger av å prioritere andre foran seg selv, han er tilhenger av selvopofrelse.

Hvorfor er det slik? Denne oppfatningen av hva som er etisk kommer fra kristendommen, den kommer direkte fra Jesus. I kristendommens etiske kjernedokument Bergprekenen sier han følgende:

«Derfor sier jeg dere: Vær ikke bekymret for livet, hva dere skal spise, eller hva dere skal drikke, heller ikke for kroppen, hva dere skal kle dere med. Er ikke livet mer enn maten og kroppen mer enn klærne? Se på fuglene under himmelen! De sår ikke, de høster ikke og samler ikke i hus, men den Far dere har i himmelen, gir dem føde likevel. Er ikke dere mer verd enn de?

Hvem av dere kan vel med all sin bekymring legge en eneste alen til sin livslengde? Og hvorfor er dere bekymret for klærne? Se på liljene på marken, hvordan de vokser! De strever ikke og spinner ikke, men jeg sier

dere: Selv ikke Salomo i all sin prakt var kledd som en av dem.»

«Sett dere ikke imot den som gjør ondt mot dere. Om noen slår deg på høyre kinn, så vend også det andre til. Vil noen saksøke deg og ta skjorten din, la ham få kappen også. Tvinger noen deg til å følge med en mil, så gå to med ham.»

En oppsummering av det som anbefales her vil da se slik ut:

- 1) ikke jobb, det er bedre å tigge
- 2) gi bort det dere har
- 3) tilgi alle som krenker dere

De aller fleste i dag (som tilhører den vestlige kulturkrets) betrakter dette som det eneste høyverdige etiske prinsipp, og praktisk talt alle—fra paven til Monty Python, fra Mor Teresa til Kjell Magne Bondevik, fra George Bush til Barack Obama, fra FrP til SV og KrF, fra Kirken til Human Etisk forbund—betrakter den kristne etikken som den som alle bør basere seg på. Jeg sier ikke at alle følger dette idealet i sine egne liv, men det er dette som de aller fleste holder som etisk høyverdig.

Grunnen til at det å drive business, det å tjene penger, er betraktet som uetisk kommer av at man forutsetter at den etikken som Jesus forfekter og representerer, er synonymt med etikk.

Og jeg er helt med på at denne etikken virkelig er uforenlig med å drive en forretning på en høyverdig måte. Men det finnes andre syn på etikk enn dette. Hva er da etikk? Etikk er en gren av filosofien, og den handler om å begrunne og å gi råd om rett handling.

Det finnes da to definisjoner av «etikk»: 1) etikk er den gren av filosofi hvor man studerer og gir råd om rett handling og om begrunnelsen for slike handlinger, og 2) en etikk er et sett av prinsipper som gir råd om rett handling. Hele tiden står vi i situasjoner hvor vi må foreta valg, og en etikk gir da råd om hvordan vi bør velge.

Man kan si at alle etiske tenkere, alle etiske teorier, hører inn under definisjon 1), men når man har valgt å følge en bestemt av dem, da hører ens valg inn under definisjon 2).

Ulike etiske tenkere har altså gitt ulike råd om hvordan man bør velge: Jeg skisserte innledningsvis kort det Jesus har sagt, men det finnes andre etiske tenkere enn ham.

Mål

Enhver etisk teori har et mål. Jesu etikk har som mål å oppfordre oss til å gjøre handlinger som skal blidgjøre Gud slik at man kan komme til himmelen etter døden; man gir opp alt her på jorden, i dette jordiske livet, og til gjengjeld får man sin lønn i himmelen.

Men la oss si at vi ikke godtar dette metafysiske utgangspunktet, la oss si at vi ikke godtar at målet for våre handlinger er at vi skal blidgjøre Gud og komme til himmelen etter døden. La oss si at det vi skal ha som mål er å leve et godt liv her på jorden, før døden, la oss si at målet er å leve et godt liv så lenge det varer. Hvordan bør vi da oppføre oss? Hvilke prinsipper, hvilke retningslinjer bør vi da følge når vi skal foreta de valg som er nødvendige for å oppnå dette?

KORREKT ETIKK

I det følgende skal jeg skissere en slik etikk. La oss se på det mest grunnleggende først. Vi lever i en virkelighet hvor alt er noe bestemt, og alt—alle ting—oppfører seg lovmessig. Alt har bestemte egenskaper og oppfører seg i samsvar med dette. Det er derfor det som skjer i prinsippet er forutsigbart: når vi kjenner egenskapene til noe og de relevante omstendigheter, vil man kunne si hva som vil skje.

Dette gjelder på et vis i store trekk også mennesker, selv om dette da er langt mer komplisert siden mennesket har fri vilje: mennesker handler i samsvar med de verdier de har valgt. Vet man hvilke verdier en person har, vet man også i store trekk hvordan vedkommende vil velge: en person som f.eks. er ærlig vil ikke stjele eller lyve.

Dyder

Som sagt, virkeligheten er som den er, og vi bør rette oss etter dette: Vi må rette oss etter denne virkeligheten. Vi må i vår tenkning og i våre handlinger ta hensyn til alle relevante fakta: vi må ikke ignorere relevante fakta, og vi må ikke late som om fantasi og oppspinn er fakta.

Gjør man dette er man rasjonell, det er dette som er rasjonalitet.

Rasjonalitet: i sin tenkning og i sine vurderinger å ta hensyn til alle relevante fakta.

Rasjonalitet er den mest fundamentale dyden, men den har en rekke implikasjoner, implikasjoner som er dette samme prinsippet spesifisert på mer avgrensede områder.

Rettferdighet: å behandle andre mennesker slik de fortjener.

Dette er å behandle mennesker i samsvar med hvordan de er, slik de handler, slik de oppfører seg. Dette står da f.eks. i motsetning til dyden tilgivelse, som sier at man skal være snill mot de som er slemme, at man skal være ettergivende overfor de onde, eller at man skal behandle alle likt uansett hvordan den enkelte er og hva han gjør seg fortjent til. Rettferdighet står altså i motsetning til egalitarianisme, som er å behandle alle likt uansett egenskaper og handlinger og innsats.

Rettferdighet innebærer at dersom noen har oppført seg dårlig mot en så skal man slutte å ha med vedkommende å gjøre, dvs. man skal ikke tilgi, man skal ikke glemme, man skal ikke legge det bak seg og fortsette som før, etc. Rettferdighet innebærer også slike ting som at kriminelle skal straffes.

Uavhengighet: å tenke selv, og stole på egne vurderinger, ikke å bare ta etter andre.

Man kan lære av andre, men man må ikke godta noe før man selv har forstått at det er riktig. Dette er dyden uavhengighet.

Integritet: å være lojal mot sine overbevisninger.

Å ha integritet er i handling å følge sin overbevisning, det er å gjøre det man mener er riktig, selv om dette skulle innebære at man blir upopulær eller mislikt. Det er å holde på sine meninger – forutsatt at de er velbegrunnede – og å følge dem i praksis. Denne dyden fungerer også som en slags vaksine mot å gi etter for fristelser: blir man utsatt for en fristelse som er slik at den kan få en til å handle i strid med det man mener er riktig, da vil man, hvis man har integritet, ikke føle seg fristet i det hele tatt. Dette innebærer at man blir å stole på, og dette igjen fører til at andre vet hvor man har en.

Ærlighet: å ikke basere seg på noe som ikke er sant.

Ærlighet en ukontroversiell dyd: ærlighet innebærer at man ikke skal si noe som er galt, at man skal å følge fakta og logiske argumenter dit hvor de bærer og evt. skifte standpunkt hvis fakta og logikk innebærer dette. Men det primære fokus jeg legger vekt på er noe annerledes enn det som er vanlig: den vanlige forståelsen av ærlighet er at man skal være ærlig for ikke lure til seg fordeler fra andre mennesker. F.eks. skal en bilsel-

ger ikke si til en kunde at bilen er i bedre stand enn den virkelig er. Denne forståelsen av dette prinsippet er ikke feil, men det jeg vil legge størst vekt på er at man skal være ærlig når man danner seg meninger og oppfatninger, man skal holde seg til fakta og logikk når man danner seg holdninger og standpunkter.

Begrunnelsen for at man skal være ærlig er ikke at man ikke skal skaffe seg fordeler ved å svindle andre, be- grunnelsen er at dersom man er uærlig, dersom man ikke tar seg fakta ad notam, vil man ikke kunne fungere godt, virkeligheten er jo som den er. Dersom man lyver eller stjeler eller svindler blir man avslørt/oppdaget/tatt, og dette er svært skadelig for en selv. Er man en tyv eller en løgner vil ingen gode mennesker ansette en, ingen vil omgås en, ingen vil stole på en, og da er det umulig å få et godt liv.

Dessuten, å f.eks. jukse på en eksamen eller på en opp- taksprøve betyr at man gir gale signaler om hvilke egen- skaper og hvilken kapasitet og hvilke evner man har, og da kan man lett komme i en jobb man ikke egner seg for. Dette er skadelig for en selv. Det er sant som det sies at ærlighet varer lengst. Ærlighet er det som lønner seg for en selv, og derfor bør man være ærlig.

Produktivitet: å skape det man trenger for å leve et godt liv.

For å leve et godt liv trenger man i første omgang mat og klær og hus, men man trenger også masse annet. Det man trenger eller ønsker seg er ikke noe som ligger klart til avhenting i naturen, det må produseres, det må skapes, det må lages. Dette etiske prinsippet— produktivitet—sier at man selv må skape det man trenger for å få seg et godt liv; man har ingen rett til å få dette av andre, man må skape det selv. Selvsagt kan man i et system med arbeidsdeling spesialisere seg og derved bytte til seg /kjøpe noe som andre har produsert. Poeng- et er at produktivt arbeid—å drive verdiskapning—er en høyverdig moralsk prinsipp.

Å skape noe er å gi sin tenkning eksistensiell form. Det- te gjelder ikke bare forfattere og komponister, det gjel- der også de som skaper produkter som iPod, eller de som bygger opp bedrifter og virksomheter.

Produktivt arbeid er den sentrale virksomhet i et men- neskes liv. Jeg sier ikke at dette er det viktigste, jeg sier at det er det sentrale, og dette betyr at man organiserer sitt liv omkring dette. Man organiserer dagen sin etter jobben, man flytter dit jobben er, etc.

Å være produktiv er ikke det samme som å tjene penger. Man kan tjene penger uten å være produktiv, f.eks. ved å bedrive astrologi, og man kan være produktiv uten å tje- ne penger, f.eks. ved å holde foredrag for studentfore- ninger.

Målet er ikke at man skal ha ferie hele tiden, dette er bare kjedelig. Ferie er fint som avveksling, men en kon- stant ferie, en tilstand hvor man bare shopper og fester og soler seg er bare kjedelig. Det viktigste skjer ikke når man har fri, men når man bruker sine evner i skapende virksomhet. Og dette ser man jo på de virkelig ressurs- sterke: de jobber hele tiden og de går ikke av med AFP når de er 62, de fortsetter så lenge det er liv i dem. Der kryr av forfattere og musikere og entreprenører som job- ber til de stuper og de gjør det fordi dette – det å skape, det å være produktiv – er viktig og givende for dem.

Man skal ikke initiere tvang overfor andre

En annen dyd er å følge prinsippet om at man ikke skal initierte tvang overfor andre mennesker, dvs. man skal ikke bruke vold mot dem og ikke stjele fra dem og ikke svindle dem og ikke overfalle dem og ikke tvinge dem til å handle eller oppføre seg på bestemte måter i strid med deres egne ønsker.

Dersom en person handler på en måte som du sterkt misliker (ved å ikke gi til de fattige, ved å bruke rusmidler du ikke liker, etc.) kan du forsøke å overtale ham til å handle annerledes hvis han er interessert i å lytte, men du har ingen rett til å true ham eller tvinge ham til å endre oppførsel.

Vold skal man ikke bruke, unntatt i nødvendig selvforsvar og for å straffe kriminelle; alle forhold mellom mennesker bør være frivillige.

Rasjonalitet innebærer at man kan påvirke andre ved argumentasjon basert på fakta og logikk, og da er vold noe som faller utenfor registeret av legitime måte å forholde seg til andre på.

Hvorfor? Dels fordi man ødelegger seg selv dersom man baserer seg på vold, dels fordi mennesker fungerer bedre og er mer produktive når de ikke utsettes for tvang, men er frie, og dels fordi ved å benytte vold sier man at vold er en legitim måte å forholde seg til andre mennesker på, og dette øker sannsynligheten for at man selv blir utsatt for vold. (Dette prinsippet innebærer også at man ikke bør støtte en politikk som innebærer initiering av tvang/vold.)

Moralsk ambisiøsitet: å forbedre egenskaper ved seg selv som man finner ikke er gode.

Den siste dyden vil jeg i første omgang kalle «moralsk ambisiøsitet». Man kjenner seg selv, eller man bør kjenne seg selv, og hvis man finner ut noe ved seg selv som man ikke liker eller som kan forbedres, så bør man forbedre seg.

Oppdager man negative trekk ved seg selv bør man ikke bare finne seg i det og si «ja, det er slik jeg er», det man bør gjøre er å finne ut slike sider ved seg selv og så forbedre dem. Dette innebærer også at man bør stadig søke større og mer omfattende utfordringer, at man bør utvikle seg. At dette er et gode er ikke ukjent, f.eks. sies det om en person i *Hedda Gabler* at «Han er ikke noe tuss, han gjør bare det han kan».

Denne dyden ble av Aristoteles beskrevet som «the crown of the virtues», som den fremste av alle dyder, og navnet som settes på den kan kanskje virke litt uventet: det er «stolthet».

Dette var litt om etikk, litt om etiske prinsipper alle bør følge.

Som dere kanskje oppdaget så begrunner jeg disse prinsippene hele tiden ved å henvise til hva som virkelig er best for en selv. Målet for denne etikken er å leve et

godt liv. Dette betyr at dette er en egoistisk etikk, og den som har laget den er Ayn Rand.

Det å følge disse prinsippene er en forutsetning for få et godt liv, dvs. det er ikke slik at man får et godt liv etter at man har fulgt disse prinsippene, et godt liv er å følge disse prinsippene. Dvs. følger man dem så blir livet godt.

La meg også ha sagt at det kan hende at man blir utsatt for ting man ikke har herredømme over, og da kan det gå galt. Man kan rammes av ulykker eller sykdom eller kriminalitet eller krig uten at man selv er skyld i det, og da kan man få et dårlig liv selv om man følger disse prinsippene. Man kan si at å følge disse prinsippene er en **nødvendig** forutsetning for et godt liv, men de er ikke en **tilstrekkelig** forutsetning. Man lever i et samfunn sammen med andre, og da vil andres handlinger påvirke en enten en vil eller ikke.

BEDRIFTSETIKK

Men temaet for dette foredraget var bedriftsetikk. Hva er sammenhengen mellom det jeg har snakket om og det som bør være prinsipper for hvordan en bedrift bør ledes?

Hva er en bedrifts oppgave? En bedrifts primære oppgave er å tjene penger for eierne. Dette gjør den ved å produsere varer eller tjenester som publikum kan kjøpe. Opplagte eksempler: Shell selger bensin, BMW selger biler, Tanum Bokhandel selger bøker, Baker Hansen selger brød og kaker, osv.

Grunnen til at de gjør dette er at eierne skal tjene penger.

La meg her skyte inn at det finnes virksomheter som produserer noe og tilbyr noe, men som ikke selger. BMW og Shell og Tanum Bokhandel er da i en annen kategori enn Røde Kors eller et idrettslag eller en studentforening eller et politisk parti eller en fagforening. De første skal tjene penger, de andre ikke. De første selger noe for penger, de andre ikke. Men jeg vil si at også disse virksomhetene bør følge de prinsippene jeg kommer til å skissere.

For å kunne tjene penger må en bedrift produsere verdier i form av varer eller tjenester. En bedrift ansetter personer, kjøper inn råvarer, og bruker de ansatte til å omforme råvarene til et produkt som den så kan tilby for salg.

Målet er å produsere, dvs. målet er at det som kommer ut av bedriften skal være mer verd enn det som kommer

inn, målet er at det beløp som kommer inn til bedriften ved salg er større enn det som går til innkjøp av råvarer, lønn til ansatte, etc.—det er dette som er profitt, dvs. målet er å skape profitt.

Man kan da oppsummere dette ved å si at en bedrift produserer varer/tjenester for salg, og har som mål å drive verdiskapning, dvs. å skape profitt. En business må ha kapital, og det er investorer som skaffer denne. Målet er hele tiden å skape verdier, og derfor er målet for investorene å tjene penger—det er derfor de investerer. Hvis kapitaleiere ikke ønsker profitt kan de i stedet for å investere låne ut til null rente til Røde Kors o.l., eller de kan gi bort sine penger.

Hva skal—må—bedriften gjøre for å oppnå profitt? Den må produsere noe som kundene er villige til å kjøpe, og også drive forskning og utvikling for å finne nye ting de kan produsere i fremtiden. Noe den også bør gjøre er å forsøke å finne ut hva folk vil ha eller kanskje vil ha i fremtiden. En bedrift må finne ut hva behovene er i sitt segment og så skape varer/tjenester som tilfredsstiller disse behovene.

Image courtesy of FreeDigitalPhotos.net

La meg ha sagt at kunstige behov finnes ikke – mye av det vi har i dag og som vi har stor glede og nytte av fantes ikke for 100 år siden, og som man da opplagt klarte seg uten. (Noen bruker uttrykket «kunstige behov» om noe andre liker, men man selv ikke liker, men dette er en holdning som bare er nedlatende overfor andre.)

Selvsagt er det inkludert i dette at bedriften ikke skal skade noen andre, dvs. den skal ikke forurense tredjeparts eiendom, etc.

Bedriftsetikk handler om dette, den handler om hva som er den riktige måten å gjøre disse tingene på.

Dyder for en bedrift

La meg først nevne den opplagte dyden: produktivitet.

Bedriften må drive produksjon på en effektiv måte, den må skape verdier. Det er dette som er dyden *produktivitet*. Mennesker kan leve et helt, men ikke særlig godt, liv uten å være produktive, men bedrifter kan det ikke.

En bedrift bør i sine beslutninger forholde seg til alle fakta, og fremstille alt den er involvert i i fullt samsvar med fakta. Den bør selge ting med en pris og av en kvalitet som kundene blir fornøyd med. Den bør selge en vare hvor det er samsvar mellom pris og kvalitet, og hvor kundene etter et kjøp ikke vil føle seg lurt. Kundene bør være fornøyde etter handelen.

Bedriften må fortelle kundene hva produktet er, den må ikke lure noen ved å si at produktet er bedre enn det er eller annerledes enn det er. Fra historien kjenner man tilfeller av medisiner som skulle kurere en rekke ulike sykdommer, men som i virkeligheten hadde null effekt. Slikt er ren svindel, og bedrifter som driver på denne måten vil ikke kunne overleve.

Bedriften bør selge det den produserer til en grei pris, og den bør ikke lure noen. Dette gjelder også overfor de ansatte, de bør få grei lønn og ellers greie betingelser—man må ikke lure dem.

(«Grei» betyr her at også når kunden blir godt kjent med produktet så vil han være fornøyd med pris og kvalitet.)

Er det feil på et produkt—har man solgt en bil med dårlige bremses eller noe lignende—må man være åpen på det og reparere eller trekke bilene tilbake. Hvis ikke taper man anseelse og bedriften kan gå overende og alle ansatte kan miste jobben. Det finnes en rekke eksempler å at seriøse firmaer har trukket tilbake alt fra biler med farlige bensintanker til elektriske artikler som viste seg å være brannfarlige etter at man fant ut at produktene hadde slike svakheter. Dette er det eneste riktige.

Gjør bedriften feil kan den miste sitt renommé. Det tar lang tid å bygge opp et godt renommé, og kort tid å ødelegge det. Feil her er svært ødeleggende.

Man må følge lover som gjelder, men dersom man mener at de er skadelige må man jobbe politisk for å endre dem, man kan ikke bare la være å følge dem.

Dette er dyden *rasjonalitet* slik den kommer til anvendelse for bedrifter.

Bedriften må være å stole på, den må følge sine verdier, den må stå for dem i praksis. Alle som har med bedriften å gjøre må være fornøyde. Tilfredse kunder er bra for bedriften. Dette er å praktisere dyden *integritet*.

Bedriften må skape selv, den må ikke drive plagiering

eller spionasje mot konkurrenter. Den må praktisere *uavhengighet*.

Bedriften må behandle kunder og ansatte på en rettferdig måte, selge til korrekt pris, ikke lure noen (eks. skrive en kontrakt med en uerfaren ansatt/bidragster som innebærer at den ansatte blir lurt), den må behandle klager på en rettferdig måte. Den må ta seg godt av sine kunder. Den må ta seg godt av sine ansatte.

Gode ansatte bør premieres, ansatte som ikke bidrar positivt eller som ikke fungerer godt bør få mulighet til å finne en annen jobb hvor de kan fungere bedre. Man bør mao, avslutte arbeidsforholdet til ansatte som ikke fungerer godt slik at de kan finne en jobb hvor de passer bedre. Dette er bra både for den ansatte og for bedriften. Henry Ford praktiserte følgende: «Hire good people, and keep them happy». Dette er dyden *rettferdighet*.

Forbilledlig: Produsenten presenterer denne viktige forbruksartikkelen slik på sin hjemmeside:

The Amaray box is the original and still the best, despite flattering but inferior imitations, engineered to provide lasting protection for the product that goes inside.

We don't believe we are in the business of making commodities, but rather in the business of supplying a superb product and outstanding service to our customers.

Bedriften må ikke initiere tvang hverken direkte eller indirekte, hverken overfor kunder, ansatte eller konkurrenter. Bedriften må altså ikke true eller sabotere konkurrenter. Den må heller ikke be om statsstøtte eller be staten om å legge begrensninger på konkurrenter som er bedre enn den selv.

Bedriften bør drive produktutvikling og forbedring av sine varer og sitt tilbud. Men dette er dyden *stolthet*.

Nå ser man at en bedrift bør følge de samme prinsippene som et individ bør følge.

Videre: bedrifter som har profitt som mål effektiviserer produksjonen og dette har ført til en kolossal økning i produktivitet/verdiskapning, og dette har igjen ført til en kolossal velstand, det har ført til at vi har alt fra sunnere matvarer til gode hus og boliger til reisemuligheter til nyttige og underholdende gadgets, til medisiner og behandlingsmetoder som gjør at folk kan leve mye lenger og langt bedre enn tidligere, osv.

Det som bedrifter bør gjøre er å følge de prinsippene jeg har nevnt, og dersom de gjør det så gjør de folks liv bedre—både kunder, ansatte og eiere. Dette er i samsvar med det etiske grunnprinsippet jeg nevnte tidligere: målet er å leve et godt liv. Bedrifter som drives i samsvar med disse prinsippene setter folk i stand til leve bedre liv. Dette er moralsk—det som er moralsk er å foreta de valg som gjør at ens liv virkelig blir bedre.

Tradisjonell bedriftsetikk

Det jeg kort har skissert her er annerledes enn det som er mest vanlig i faget bedriftsetikk. F.eks, vurderer tidsskriftet Business Ethics bedrifter etter følgende kriterier: Miljø, fellesskap, styring, mangfold, forhold til ansatte, menneskerettigheter, produktkvalitet og sikkerhet

Noen av disse elementene er de samme som jeg har lagt vekt på, men de fleste ikke på min liste. Men hva blir resultatet for bedrifter som legger vekt Business Ethics' kriterier.

Bedrifter som har et «godt» formål blir fremhevet som beundringsverdige. F.eks. ble Fannie Mae av Business Ethics Magazine kåret til de mest etiske selskap i USA i 2004 (Fannie Mae er essensielt sett et statlig selskap som hadde som formål å gi boliglån til folk som ikke var kredittverdige og som derfor ikke fikk lån i vanlige kommersielle banker. Dette førte til store problemer etter noen år da låntagerne ikke kunne betale, og dette var en betydelig årsak til finanskrisen. Året etter at Fannie Mae ble kåret til det mest etiske selskap i USA måtte direktøren Franklin Raines gå av pga uetisk forretningsdrift og manipulering av bokføringen (Kilde: Reason Papers 2009)).

Southwest Airlines var høyt oppe på listen over gode bedrifter, men det viste seg at selskapet ikke hadde foretatt nødvendige kontroller av sine fly.

Hvorfor kom disse høyt oppe på listen? Ikke pga. sin gode forretningspraksis og sin gode kundebehandling, de kom høyt opp fordi de hadde—og nå setter jeg det på spissen—barnehaver for de ansattes barn, de hadde diversitet blant sine ansatte, de kvoterte minoriteter inn i stillinger, de resirkulerte papir, de rapporterte om hvor mange flyreiser de ansatte hadde foretatt for å holde kontroll på karbonfotavtrykket, lønnen til sjefen var ikke mer enn en viss faktor ganger lønnen til de som hadde lavest lønn etc., osv.

Slike ting er irrelevant for forretningsdrift. Det som verdsettes innen vanlig business etikk i dag er altså stort sett irrelevant for forretningsdrift, det er irrelevant for verdiskapning. Men enkelte firmaer som hadde gode produkter og som hadde god kundebehandling kom ikke på listen: Blant disse var Halliburton, McDonalds, og Philip Morris. Disse driver med produkter som får mange til å rynke på nesten—energi, fastfood, sigaretter—men de har aldri noe kluss med datering av opsjoner, regnskap, etc. Disse er ute etter å tjene penger, de vet hva som må til, og det er å følge de prinsippene jeg har skissert for god forretningsdrift.

CSR

Jeg må si litt om termen CSR som er blitt så viktig. Den står for Corporate Social Responsibility, og innebærer at en bedrift må ta en lange rekke hensyn som ikke direkte har med bedriftens oppgaver å gjøre.

Wikipedia definerer CRS slik: «**Bedriftens samfunnsansvar** er den norske samlebetegnelse for det engelske begrepet *Corporate social responsibility* (CSR). Bedriftens samfunnsansvar kan defineres som bedriftens integrasjon av sosiale og miljømessige hensyn i sin daglige drift på frivillig basis, utover å overholde eksisterende lover og regler i det landet man opererer.»

Det ville ha vært mer korrekt om CSR sto for Counter-productive Stakeholder-inspired Restrictions på verdiskapning; det er dette det i praksis er.

De som har med bedriften å gjøre er eiere, ansatte og kunder. Ingen andre. Ingen andre har derfor noe med bedriftens gjøren og laden—så fremt den følger de prinsipper som er skissert over.

All CSR må derfor avvises. Er du misfornøyd med et firmas praksis eller produkter eller lønnsnivå – da kan du boikotte det. Hvis du ikke er ansatt eller eier eller kunde har du ingen ting med hva et firma bedriver. Hvis du ikke er fornøyd med et firma og vil endre det så kan du enten bli ansatt på høyt nivå og endre firmaet, eller du kan kjøpe aksjer og bli med i driften av selskapet på

den måten. Men hvis du ikke er ansatt eller eier eller kunde så ha du altså ingen ting med selskapet å gjøre.

Det er også helt galt å gå til staten og si at Firma XX betaler sjefene for mye og nå må staten gripe inn og sette ned lønningene. Staten opererer med initiering av tvang: gjør som vi sier ellers tar vi vekk konsesjonen eller bøtelegger deg eller vi kaster deg i fengsel, og dette er å bryte med prinsippet om at man ikke skal initierer tvang. Dette er grovt umoralsk.

Andre temaer

La meg si litt om noen andre temaer: grådighet, bailouts, konkurranse, reklame handel med diktaturer.

Grådighet er helt akseptabelt, såfremt den kun praktiseres innenfor de prinsippene jeg har skissert over. Enkelte er motstandere av grådighet. Men hva er grådighet? Er man grådig når andre synes man vil ha/får/tjener for mye. Men hva er for mye? Dette er ikke noe annet enn en beskrivelse av misunnelse, en svært lite beundringsverdige egenskap. Grådighet er helt akseptabelt såfremt man altså tilfredsstiller den på måter som er i samsvar med de etiske prinsippene jeg har skissert. La meg også ha sagt at å vise frem sine rikdommer på en prangende måte for vise hvor vellykket man er, er primitivt.

«Bailout» betyr at staten med skattepenger redder bedrifter som på en eller annen måte har gått overende. Bailouts fører til at dårlige bedrifter kan fortsette på samme lite produktive måte som tidligere uten å legge kraftig om, uten at den endrer det som førte til at den gikk over ende.

Er en bedrift kjørt overende så betyr dette at bedriften er blitt ledet dårlig, og dens ressurser bør da frigjøres og komme andre virksomheter til gode, eller at den bør få en annen ledelse. Omstillinger må til, og bailouts bare forsinker disse.

Bailouts går dessuten bare til bedrifter/personer som har politiske forbindelser, og åpner svært lett for alle typer korrupsjon. Firmaer som har gitt store beløp til sittende politikeres valgkamp—eller kommunale kraftselskaper som har gitt penger til Senterpartiet, for å benytte et aktuelt eksempel—får lettere støtte og gode betingelser enn de som ikke har gjort det.

Dessuten er det slik at en bedrift som går overende gjør dette fordi kundene ikke vil kjøpe det den produserer (i tilstrekkelig grad). En bailout betyr da at staten tar penger fra kundene med tvang—ved skatter og avgifter—og gir dem til bedriften allikevel. Dette er alltid galt. Mao, staten bør aldri foreta bailouts.

Konkurransen er et stort gode. Konkurransen fra andre er en spore til å forbedre sin produksjon og sitt tilbud.

Å ønske monopol er å si at man ikke vil forbedre det man holder på med, det er å si at man ikke har moralsk ambisjøsitet, at man egentlig ønsker å stagnere. Dette er ikke beundringsverdig.

Reklame er en god ting, reklame handler om å formidle informasjon mellom produsenter og konsumenter, det gjør forbrukerne kjent med varer som finnes, reklame styrker konkurransen—og alt dette er nyttig.

Sponsing av kulturarrangementer og utdanning/skoler er goder fordi disse to tingene fører til at kulturen man opererer i blir bedre. Det gir et bedre klima for verdiskapning. (Jeg forutsetter at utdannelsen og kulturen innebærer spredning av rasjonelle verdier—hvis ikke fører det jo til at bedrifter forsterker verdier i samfunnet som er skadelig for bedriften og for verdiskapning.)

Sponsing er bra fordi det skaper et samfunn hvor bedrifter fungerer godt og har rekruttering og har avsetning på det de skaper. Sponsing av kultur og sport er derfor et gode.

Handel med diktaturer. Enkelte firmaer har handel og produksjon i diktaturer. Dette er alltid risikabelt. Et diktatur styres reelt sett av gangstere, og disse er aldri å stole på. De kan mao, endre betingelsene for drift fra en dag til den neste, eller de kan ekspropriere alt du har investert. Et ferskt eksempel er Venezuelas Hugo Chavez, som nå nasjonaliserer, dvs. stjeler, Statoils investeringer i Venezuela.

Videre kan diktatorer når som helst bli styrtet, og da kan investorene miste alt: F.eks. hadde franske firmaer investerte store beløp i Saddams Irak, men da Saddam ble fjernet gikk disse investeringene tapt.

Kanskje viktigst er poenget om at det å handle med diktaturer er en støtte til diktaturets undertrykkelse og terrorisering av befolkningen. Man bør derfor holde seg unna diktaturer.

Noen praktiske råd

Hvordan bør man oppføre seg i arbeidslivet? Gjør alle jobber godt, ikke vent med å gi full innsats inntil du får akkurat den jobben du vil ha. De fleste må begynne på et sted som er litt annerledes enn de ønsker seg, men gjør man en god jobb der vil man lettere kunne havne der man ønsker å være. Det finnes et godt råd som sier at man bør bli god i to ting, en ting man liker, og en ting man ikke liker.

Ta en jobb selv om det ikke akkurat er ønskejobben hvis ønskejobben ikke er ledig. Man bør allikevel prøve å komme inn i det firma eller den bransjen hvor drømmejobben finnes. Er man dyktig vil man kunne avansere til den jobben man ønsker seg hvis man er i stand til å utføre den.

Gode sjanser dukker sjelden opp, og dersom de kommer må man ta dem, det er galt å vente på en ny sjanse som egentlig passer enda bedre. Sjanser er ikke noe man får, det er noe man tar, og man bør ta dem når de dukker opp og ikke vente på neste sjanse som kanskje ikke kommer.

Image courtesy of
FreeDigitalPhotos.net

Ikke sikt for høyt—finn en jobb i samsvar med de talenter du har. Å ha den jobb som krever større talent enn man har fører bare til frustrasjon. Man må være rasjonell også i sine vurderinger av seg selv.

Vær lojal—mot kolleger, mot bedriften—så lenge det er mulig, dvs. så lenge det ikke er i strid med de prinsippene jeg har skissert.

Ta ting på alvor nå, ikke ta ting halvhjertet og tenk at «hvis dette er viktig så skal jeg gjøre det grundigere når jeg tar det om igjen»—dette får man aldri tid til.

Vær grei mot alle—den som er lavere enn deg når kan om noen måneder være din sjef. Da er det ikke bra da å ha behandlet ham eller henne dårlig. Det er dessverre ikke uvanlig at mange behandler personer som er lavere

i hierarkiet (som har lavere utdannelse, som har en enklere jobb) enn en selv dårlig, men dette er bare dumt. Dette er noe som er skadelig for en selv.

Men man bør trives på jobben—det viktigste er ikke å tjene penger, men å trives. Selvsagt kan penger være del av dette, men man må vurdere helheten. Jeg liker godt ordtaket «Jeg har ikke tid til å tjene penger».

Og la meg nevne et annet godt sitat fra forfatteren Dick Francis: «Find something you like doing, and spend your life doing it».

La meg før jeg avslutter gjengi et svært godt sitat fra talen Steve Jobs holdt ved Stanford-universitetet 12. juni 2005: «I'm convinced that the only thing that kept me going was that I loved what I did. You've got to find what you love. And that is as true for your work as it is for your lovers. Your work is going to fill a large part of your life, and the only way to be truly satisfied is to do what you believe is great work. And the only way to do great work is to love what you do. If you haven't found it yet, keep looking. Don't settle. As with all matters of the heart, you'll know when you find it. And, like any great relationship, it just gets better and better as the years roll on. So keep looking until you find it. Don't settle».

Men man skal heller ikke jobb for mye. Man skal ikke jobbe seg ihjel, man må vurdere helheten: hvor viktig er denne jobben for meg, hvor mye er det rimelig å jobbe ut i fra det jeg får betalt, hvor viktig er denne jobben for mitt videre avansement—man må vurdere alt slik og se alt i sammenheng.

KONKLUSJON

La meg oppsummere: På basis av den kristne etikken er bedrifter som produserer og selger for å tjene penger, som driver for profitt, umoralske, dette fordi det som er moralsk i denne etikken er selvoppofrelse. Men, selvoppofrelse er det motsatte av profitt, og derfor har Michalos rett når han sier at «Insofar as one is acting primarily in the interest of increasing profit, it is trivially true that one's primary interest is not doing what is morally right».

Men på basis av en etikk som sier at det som er målet er å leve et godt liv så er det bedrifter gjør, dersom de følger de prinsippene jeg har skissert, moralsk høyverdige. Det det handler om er å bedre eget og derved andres liv, og dette gjør man ved produktiv virksomhet. En god og riktig etikk bør derfor ha dette som sin kjerne, og jeg mener at den etikken jeg har skissert gjør dette.

La meg avslutte med en historie. En immigrant kom til

USA på 20-tallet. Han var arbeidsom og nøyaktig, og bygget etter hvert opp en fabrikk som viste seg å bli meget vellykket. Folk kjøpte i stadig større omfang det han produserte. Han ansatte hundrevis av mennesker, og endte opp som en rik mann. Så ble på sine eldre dager oppfordret til å gi sin formue til veldedighet slik at han kunne si at han i sitt liv «hadde gjort noe godt i livet, at han hadde gjort noe for andre».

Men dette var en mann som hadde gitt hundrevis av mennesker jobb, og som hadde utviklet, skapt, og produsert ting som mange gjerne ville kjøpe—jeg vi si at denne mannen med dette hadde gjort mye for andre mennesker. Men han hadde gjort dette fordi han likte det han gjorde, han trivdes med det, han likte de utfordringene dette ga ham.

Men han hadde gjort noe betydelig kun etter den etikken jeg har skissert, han hadde ikke gjort noe betydelig hvis man vurderer ham etter den vanlige etikken.

Han hadde levet et høyverdige moralsk liv fordi han hadde brukt sitt liv på å skape verdier på en måte som han selv hadde glede og nytte av. Som en bieffekt hadde dette vært nyttig for andre, men det viktigste var han selv og hans liv.

Ifølge den vanlige etikken var denne mannen umoralsk dersom han ikke ga sin formue til veldedighet, men jeg sier til dere: det denne mannen hadde gjort i sin produktive karriere var meget moralsk. Og det er denne moralen jeg mener er riktig og som jeg vil oppfordre dere til å følge.

Hvis alle gjorde det ville verden flyte over av melk og honning og iPads og BMWer og HD-TVer og sunn mat og ren luft og alt hva hjertet kan begjære!

Det er ved produktiv virksomhet man gjør noe for andre mennesker, og dette er den viktigste aktivitet i et menneskes liv. Men kjernen er å finne noe man liker å gjøre, og skal man gjøre dette på en vellykket måte må man etter mitt syn følge de prinsipper jeg har skissert

Den viktigste person i ditt liv er deg selv, og det beste, det mest moralske man kan gjøre er å skape seg et godt liv gjennom produktiv virksomhet.

GULLSTANDARD

Av Vegard Martinsen

Hva betyr «gullstandard»? Hvorfor er den så viktig? Hvordan kan man innføre en gullstandard?

Dette er viktige spørsmål, spørsmål som egentlig krever lange svar, men vi skal i det følgende bare kort antyde svarene. De grundige svarene er å finne i litteraturen, og vi vil gi en liste over anbefalt litteratur til slutt.

Penger er svært viktig. Og da tenker vi ikke på at det er kjekt å ha mye av dem, vi tenker på at de bør være noenlunde stabile i sin kjøpekraft. Dersom pengeverdien/kjøpekraften synker, dersom man har inflasjon, så har dette en rekke uheldige konsekvenser:

1) Når oppsparte penger synker i verdi betyr dette at man får kjøpt mindre for dem enn man trodde. Dette demotiverer sparing, som igjen fører til at mengden investeringer blir redusert. Investeringer medfører akkumulering av kapital og dette gjør de som arbeider mer produktive: man får gjort mer med en traktor enn med en spade, man får gjort mer med en datamaskin enn med papir og blyant. Det er dette som er nøkkelen til velstandsøkning. Inflasjon er derfor skadelig for velstandsutviklingen.

2) Gjeld blir lettere å betale tilbake dersom det er inflasjon, og dette er reelt sett i sin ytterste konsekvens en oppfordring til uansvarlighet.

3) De som har lånt ut penger taper på inflasjon, og dette fører til at det blir vanskeligere å få tatt opp lån til nye investeringer.

4) Økonomisk planlegging blir vanskelig når pengene—verdimåleren—ikke er stabil.

Den enkleste måten å forstå at pengeverdien kan endres på er at dersom pengeutstederen trykker

opp flere pengesedler blir det mer penger i omløp, og verdien av hver pengeenhet vil synke. Det man da kan bytte til seg for et fast pengebeløp vil da bli mindre enn da pengeverdien var høyere/pengemengden var mindre.

Hvis derimot pengeutstederen har forpliktet seg til å innløse sine penger i gull vil dette være en sikring mot at pengeutstederen trykker opp store mengder penger; gjør den det vil folk merke at pengene blir mindre verd (fordi de opplever en generell prisstigning), og de vil gå til pengeutstederen og bytte sine papirpenger i gull, og banken vil gå konkurs.

Liberalister har alltid vært tilhengere av gullstandard, dvs. de har vært tilhengere av «free banking», og dette vil medføre at man får en gullstandard.

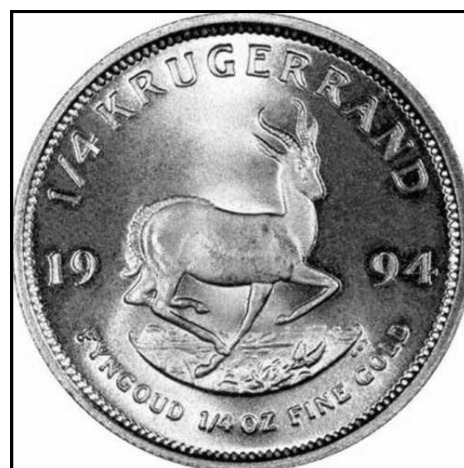
Gullstandard betyr at penger—papirpenger—kan innløses i gull. Dvs. på pengeseddelen vil det da stå at «denne pengeseddelen kan innløses i x gram gull». Penger er da ekvivalent med gull, og penger, eller valøren, er egentlig en vektenhet. Man kan lett se at dette stemmer; både pund og mark og dollar (thaler) var opprinnelig vektenheter.

Egentlig vil man da ikke trenge disse ulike valørene—pund og dollar og krone, det vil være tilstrekkelig med vekt; det vil altså være tilstrekkelig at det står på pengeseddelen at den representerer x gram eller mikrogram gull.

Den vanligste vektenhet som benyttes når man oppgir gullverdien er unse, som er ca 30 gram. Når man oppgir gullprisen i avisenes finansspalter er det prisen for en unse gull som oppgis. Det utgis også mynter som veier en unse, f.eks. er Krugerrand, Maple Leaf og American

Eagle mynter som inneholder en unse gull.

(Jeg kjøpte en Krugerrand i 1982, og betalte for den ca 3000 kr. I dag er denne verd ca. 10 200 kr. Men kjøpekraften er den samme; det man kunne kjøpe for 3000 kr i 1982 er omtrent det samme som man kan kjøpe for 10 200 i dag. Det som har skjedd er altså ikke at gullmynten er blitt mere verd, det som har skjedd er at kronen er blitt mindre verd. Det er dette som er inflasjon.)

Grunnen til at inflasjon skjer er at dersom den som utsteder pengene trykker opp mere penger vil det innledningsvis føre til at han kan bruke mer penger og finansiere større utgifter. Men på sikt er dette skadelig fordi verdien av pengene synker.

Siden mengden gull ikke kan vedtas endret av en sentralbank eller en annen pengeutsteder, mengden gull er noenlunde konstant (den øker med noe få prosent per år pga. utvinning), og siden penger kan innløses i gull, vil pengeverdien være stabil. (Unntatt fra dette er tilfeller hvor det kommer store mengder nytt gull inn i økonomien, f.eks. ved at det oppdages nye gullfelter.)

I mange tiår har økonomer flest betraktet gull som noe middelaldersk som ikke kan danne en god basis

for pengeverdi, den legger jo store begrensinger på politikernes mulighet til å styre økonomien. Men liberalister vil jo si at dette er en god ting.

I alle land i dag utstedes penger av en statlig sentralbank, og det er politiske vedtak som bestemmer hva pengeverdien skal være. Det finnes også i alle land lover som reelt sett forsøker å hindre befolkningen i å søke tilflukt i andre valutaer. I Norge har vi «Lov om Norges Bank og pengevesenet mv. (sentralbankloven)» av 24. mai 1985, og den inneholder bl.a. følgende:

§ 13. Pengesedler og mynter

Banken har enerett til å utstede norske pengesedler og mynter.

§ 14. Tvungent betalingsmiddel

Bankens sedler og mynter er tvungent betalingsmiddel i Norge.

Selv om en avtale inneholder klausul om betaling av en pengeforpliktelse i gullverdi, kan skyldneren frigjøre seg med tvungne betalingsmidler uten hensyn til denne klausul.

Loven setter altså forbud mot gullklausuler. Hva er dette? La oss si at en kontrakt inngått av A og B sier at A skal betale B kr 100 000 om et år. Hvis dette er i en tid med inflasjon vil 100 000 om et år være mindre verd enn 100 000 i dag, og man kan derfor ta med i kontrakten en klausul som sier at B på oppgjørstidspunktet kan, dersom han ønsker det, heller enn å få de 100 000 få den mengde gull som 100 000 var verd for et år siden. Dette er en mulighet til å sikre seg mot reduksjon i pengeverdien, dvs. inflasjon. Men som vi ser setter loven et forbud mot dette; dersom myndighetene vil redusere pengeverdien kan man ikke sikre seg mot dette ved å benytte gullklausuler. Alle land har slike lover, og det er tydeligst i USA; der står det på alle pengesedler at «This note is legal tender for all debts, public and pri-

vate». (Strengt tatt er ikke gullklausuler forbudt, poenget er at en slik klausul ikke vil bli opprettholdt av domstolene.)

I vår tid begynner det igjen å bli forståelse for at man bør ha stabile penger, og at gullstandard er veien å gå. F.eks. vurderer det republikanske partiet i USA å etablere en kommisjon som skal analysere dette.

Noe av det følgende er hentet fra Charles Kadlecs artikkel «The Top Ten Reasons That You Should Support the Gold Commission», publisert på Forbes i august 2012. Eksemplene er derfor i stor grad hentet fra USA.

Gull og økonomisk vekst

USA var formelt sett på en gullstandard frem til 1971, og siden dollar var verdens sterkeste valuta var mange andre valuter låst til dollaren. De fleste valutaene var derfor stort sett stabile. I denne perioden var en dollar verd ca. 7 norske kroner, et engelsk pund var verd ca. 20 norske kroner, en tysk mark var verd ca. 4 norske kroner, etc. I denne perioden med gullstandard hadde alle land med en stabil valuta en jevn og sterk økonomisk vekst.

Den amerikanske dollaren ble definert som en vekt av gull og sølv i 1792. En dollar var «god som gull» frem til 1971, med unntak av noen få perioder: krigen i 1812, borgerkrigen 1861-65 og gjenoppbygging etter borgerkrigen, og fra 1933, det året president Franklin D. Roosevelt suspenderte dollar-gull innløsningen og frem til 31. januar 1934 da dollar/gull-koblingen ble reetablert på \$ 35 per unse, en devaluering på 40 % i forhold til verdien før (som var \$ 20,67 pr unse). I denne perioden på 179 år vokste den amerikanske økonomien med gjennomsnittlig 3,9 % pr år. Dette inkluderer alle kriser, kriger, industrialiseringsperioder, og alle andre perioder med endringer i økonomiske forhold.

I de årene USA ikke har vært på gullstandard, i årene etter 1971, har USAs økonomiske vekst i gjennomsnitt vært på bare 2,8 % pr år. Den eneste 40-årsperioden som den økonomiske veksten var lavere var mot slutten av den store depresjonen, 1930-1940.

Nedgangstider og kriser

Kritikere av gullstandard påpeker, helt korrekt, at en gullstandard vil gjøre det umulig for staten ved sentralbanken å manipulere rentene og verdien av pengeenheten i håp om å stimulere etterspørselen. Ideen om at papirpenger uten gullforankring ville føre til en mer stabil økonomi var et av de viktigste argumentene for å forlate gullstandard i 1971.

Imidlertid har denne frakoblingen fra gull vært svært skadelig. Mens vi har hatt penger som ikke har vært forankret til gull har resesjoner blitt mer alvorlige og finanskriser har forekommet hyppigere. I perioden etter annen verdenskrig, mens pengene var koblet til gull, hadde USA en gjennomsnittlig arbeidsledighet på mindre enn 5 %, og den var aldri over 7 %. Etter at gullstandard ble forlatt har ledigheten i gjennomsnitt vært på mer enn 6 %, og har nå vært over 8 % i innpå 4 år.

Mellom 1947 og 1967 var det bare én valutakrise som involverte engelske pund, og det var ingen store bankkonkurser i USA. I motsetning til dette har vi løpet av de siste fire tiår uten gullstandard lidd oss igjenom 12 finanskriser; den første var oljekrisen i 1973, og sist ute har vært finanskrisen i 2008-09, som fortsatt pågår. Vi har også fått statsgjeldskrisen i Europa, i pressen kalt Euro-krisen; dette muligens fordi den eneste løsningen politikerne vil se vil være å trykke opp flere Euro.

En gullstandard vil føre til stigende levestandard

Når dollaren var god som gull, hadde USA stigende velstand. Mellom

1950 og 1968 øket medianinntekten for menn fra \$ 19 989 til \$ 32 310 fra (beløpene er inflasjonsjustert) eller 2,7 % i året.

Når dollaren ikke var forankret i gull sank medianinntekten. I 2009 var den for menn \$ 32.184, nesten det samme som 40 år tidligere. Hvis økonomien hadde vokst på 4 % i året siden 1971, ville inntekten for en gjennomsnittsfamilie vært innpå \$ 70.000, eller om lag 50 % høyere enn den er i dag.

Reduksjonen skyldes en økonomisk politikk som ikke ville ha vært mulig under en gullstandard.

En gullstandard vil gjenopprette langsiktig prisstabilitet

Den dollar vi har i dag har mistet mer enn 80 % av sin kjøpekraft siden linken til gull ble kuttet. To dimes kunne i 1971 kjøpe mer enn én dollarseddel kan kjøpe i dag.

Sentralbankens (The Federal Reserve Board, «The Fed») har en offisiell politikk om å øke prisnivået med 2 % i året, eller med 50 % i løpet av 20 år.

Hvis derimot dollaren hadde vært forankret i gull ville den ha kunnet kjøpe omtrent det samme som den kunne for 10 eller 30 eller 50 år siden. Gjennom historien har gull hatt den bemerkelsesverdige egenskap at det opprettholder sin kjøpekraft i forhold til andre varer og tjenester. For eksempel var råvareindeksen den samme i 1933 som den var i 1792 – målt i gull.

En gullstandard vil stoppe økningen i energiprisene

Hvis dollar/gull koblingen ikke hadde blitt brutt i 1971, ville en dollar fortsatt kjøpe 1/35-del av en unse gull, og oljeprisen ville være lite endret siden da (mindre enn \$ 3 per fat). Eller, hvis dollaren likevel var verdt å 1/350th av en unse gull, som det var i gjennomsnitt på 1990-tallet, ville et fat olje i dag ville fortsatt

koste ca \$ 20, akkurat som det gjorde da, og prisen på en gallon bensin ville være ca \$ 1.

Hele økningen i prisen på olje og bensin i løpet av de siste 40 år har ikke skjedd på grunn av mangel på energi, eller på grunn av grådige energiselskaper, eller på grunn av grådige oljesjeiker. Økningen av oljeprisen skyldes én ting: den skyldes at dollaren er blitt redusert i verdi. Å gjøre dollaren så god som gull nå vil stanse økningen i energiprisene i de neste 40 år, akkurat som den gjorde det i de 40 årene før 1971.

En gullstandard vil medføre budsjettbalanse

Å gjøre dollaren så god som gull vil ikke av seg selv gjenopprette budsjettbalansen. Men høyere vekst knyttet til gullstandarden vil raskere øke skattegrunnlaget, og dermed øke inntekten for alle myndighetsnivåene (både for de føderale myndighetene og for delstatene) uten å øke skattesatsene. For eksempel, hvis den amerikanske økonomien de siste 40 årene hadde vokst med 4 % per år, som var vanlig under gullstandarden, ville bruttonasjonalproduktet i dag være nærmere \$ 23 billioner i stedet for dagens \$ 15 billioner. Selv om føderale skatteinntekter var på dagens meget plagsomme 16 % av BNP, ville inntektene på de ekstra \$ 8 billioner med økonomisk aktivitet totalt gi mer enn \$ 1,2 billioner dollar i året, mer enn nok til å balansere budsjettet.

I tillegg vil gullstandarden gjenopprette en generell følelse av ansvarlighet i myndigheter på alle nivåer. Under papirdollaren har «the Fed» ikke blitt holdt ansvarlig for sin rolle i å gjøre dollaren mindre verd, eller for sin rolle i å skape økonomiske kriser. En gullstandard vil også gjøre politikerne mer ansvarlige; de vil da ikke kunne bruke ubegrenset med penger for å finansiere sine favorittprosjekter.

En gullstandard vil styrke både Wall Street og Main Street, den vil altså

styrke både bedrifter og småsparere. Papirdollaren medfører usikkerhet og ubalanse i finansmarkedene og råvaremarkedene, og det blir da behov for tiltak som kan beskytte investeringer mot slik usikkerhet, f.eks. derivater og andre mer eller mindre eksotiske instrumenter. Det trygge og stabile og forutsigbare som er kjennetegnet på en økonomi som er basert på en gullstandard vil føre til at behovet for ordninger som er opprettet for å unngå virkningene av myndighetenes uansvarlige økonomiske politikk vil opphøre, og de ressursene som da frigjøres vil kunne bli benyttet i reell produktiv virksomhet, dvs. til verdiskapning, og ikke til å beskytte de verdier man har mot at de blir ødelagt av myndighetenes politikk.

En gullstandard vil øke tryggheten

Økningen i velstand og økonomisk sikkerhet gitt av en dollar så god som gull går til kjernen av vår evne til å ta vare på oss selv, og til å være mindre avhengige av offentlige tiltak for å beskytte oss mot den ustabilitet som papirdollaren skaper.

En dollar god som gull belønner nøysomhet og sparsommelighet. Når man slipper papirdollarens usikkerhet vil enkeltpersoner gis mulighet til å spare til et hjem, til en bedrift, til et barns utdanning, og til sin egen pensjonisttilværelse. En dollar med en jevn, stabil verdi vil også gjenopprette integriteten til private markeder generelt og finansmarkedene spesielt. Aldri mer vil sjokk forbundet med inflasjon (og deflasjon) skade långivere og låntagere, og skape de økonomiske krisene som setter alle i fare (som alle nå dessverre er vant til etter 40 år med papirdollar).

Gullstandard

Under en gullstandard vil en bank – og det er fri etablering av banker – utstede pengesedler hvor det står «denne pengeseddelen kan innløses x gram gull». De som ønsker det kan da gå til banken og innløse sine

pengen i gull. (Under «free banking» kan det også dukke opp banker som etablerer andre standarder, f.eks. sølv eller platina eller noen annet.)

Etter hvert vil kundene finne ut at alle som vil innløse sine penger i gull får gjort dette, og bankens penger vil da ha tillit, alle vi stole på dem, og alle vil ta imot disse pengene i all handel.

Dersom økonomien vokser vil det forekomme stadig flere transaksjoner, og det vil være behov for mer penger, dvs. flere pengesedler. Banken kan da utstede flere pengesedler—hvis den ikke gjør det vil prisene synke. Banken bør da gjøre dette i så stor grad at den utsteder akkurat så mye penger at verdien på pengene i forhold til gull er stabil; hvis den utsteder for mye penger vil verdien synke, hvis den utsteder for lite penger vil verdien stige. Prisene ville ikke sunket hvis de var oppgitt i gullvekt, og ikke pengeenhet.

Banken utsteder penger f.eks. ved å kjøpe obligasjoner eller ved å gi flere lån; likeledes kan banken trekke inn penger ved selge obligasjoner eller ved å bli mer restriktiv når kunder søker om lån. Man bør også huske på at gull ikke er den eneste verdien en bank har: når den låner ut penger krever den gjerne sikkerhet f.eks. i fast eiendom, kapitalvarer, etc.

Det er altså ikke slik at en gullstandard innebærer at det alltid må være et én-til-én-forhold mellom gullmengde og pengemengde. Banken kan utstede mer penger enn den har gull til, det er dette som kalles «fractional reserve banking».

Egentlig spiller gullmengden ingen rolle (men den må være av en viss størrelse), poenget er at gull fungerer som en målestokk for økonomisk verdi. Priser kan oppgis i så og så mange gram gull uten at gull inngår i handelen.

Noen få økonomer mener at «fractional reserve banking» er svin-

del, de mener at banken ikke bør få lov til å utstede mer penger enn den har i gull; det kan jo hende, sier de, at alle kundene kommer og ber om å få innløst sine papirpenger samtidig, og da kan ikke banken levere hvis den praktiserer «fractional reserve banking». Men den samme innvendingen kan man også benytte overfor forsikringsselskaper; dersom alle hus brenner samtidig vil jo heller ikke et forsikringsselskap kunne innløse sine fordringer. I et fritt marked vil det ikke være noe forbud mot banker som vil ha full gullreserve, og da vil markedet avgjøre hvilken type gullstandard som vil overleve. Historien viser dog at banker med «fractional reserve» fungerer godt.

Kapitalen som "backer" pengene behøver heller ikke være "fractional", bare gullmengden er "fractional". Under «free banking» vil banker neppe utstede mere penger enn det som tilsvarer de "assets" de har, og disse "assets" kan bestå av gull, lån, fast eiendom, andre verdipapirer, etc.

Innføring av en gullstandard

Det vil neppe skje med det første at det innføres en gullstandard «across the board», men på sikt er det ikke helt umulig. En enklere vei er å tillate gull, dvs. at staten fjerner alle skatter og avgifter på kjøp, salg og eie av gull, og at alle lover om tvungent betalingsmiddel oppheves.

Videre bør «The Fed» sørge for at de papirpenger den utsteder har en stabil verdi i forhold til gull.

Dersom dette gjøres vil man i praksis ha en gullstandard. Og da vil man ikke bare ha frihet på dette området, man vil også ha en valuta som vil ha en stabil verdi.

I dag

På 80- og 90-tallet var pengeverdien mindre ustabil enn den var i perioden fra 1971 til 1980. Dette kom av at man da hadde folk i sentralbankene og i finansdepartementene som

ønsket å ha en stabil pengeverdi.

Men de siste tiårs ekstremt dårlige økonomiske politikk har ført til enorme budsjettunderskudd, og sentralbanker – spesielt gjelder dette de som utsteder dollar og euro – trykker nå opp enorme beløp for å betale den gjelden som politikken har medført.

Dette vil i årene fremover føre til stor prisstigning, og til dårlige tider, økonomisk og velstandsmessig sett.

Alt dette kunne ha vært unngått dersom vi hadde hatt en gullstandard.

(Det aller meste jeg kan om gullstandard har jeg lært av Per Arne Karlsen. Han har også kommet med nyttige bidrag til denne artikkelen, og han takkes herved. Eventuelle feil som fortsatt måtte finnes i artikkelen er dog helt og fullt mitt ansvar.)

Anbefalt litteratur:

Jastram, Roy: *The Golden Constant*, Edward Elgar Publishers 2009

Kadlec, Charles: *Dow 100 000: Fact or Fiction*, Prentice Hall Press 1999

Lewis, Nathan: *Gold: The Once and Future Money*, Wiley 2007

Salsman, Richard: *Gold and Liberty*, American Institute for Economic Research 1995

Say, Jean-Baptiste: *A Treatise on Political Economy*, Transaction Publishers 2001 (1803,1817)

Wanniski, Jude: *The Way the World Works*, Gateway Editions 1998, (1978)

Internett:

Det finnes også interessante artikler av Richard Salsman, John Tamny, Nathan Lewis, og Charles Kadlec, på www.forbes.com. Mange av artiklene på www.freebanking.org er også gode.

DIM-HYPOTHESEN: LEONARD PEIKOFFS TEORI OM HVORDAN IDEER STYRER HISTORIEN

Av Vegard Martinsen

«Ideer styrer historien» sier Objektivismen, og på et overordnet nivå er det enkelt å begrunne dette. Alle kjenner vel følgende: da rasjonelle ideer dominerte i Hellas før og under Sokrates', Platons og Aristoteles' tid fikk vi menneskehetens første glansperiode med stor fremgang på en rekke områder: vitenskap, politikk, kunst, levestandard. Da oppslutningen om de rasjonelle ideene ble svekket fikk vi et forfall, og vi fikk den kjedelige hellenistiske perioden. Da rasjonelle ideer igjen til en viss grad blomstret opp fikk vi Romerrikets store periode, med kjente elementer som Romerretten og Pax Romana.

Leonard Peikoff

(Den store historikeren Edward Gibbon skrev i sitt klassiske verk *The Decline and Fall of the Roman Empire* (1776) at «If a man were called upon to fix the period in the history of the world when the condition of the human race was most happy and prosperous, he would, without hesitation, name that [period] which elapsed

from the death of Domitian to the accession of Commodus [that is, from 98 to 180 AD]»)»

Da irrasjonelle ideer igjen begynte å dominere i og med kristendommen fikk vi Middelalderen, en tusenårig periode med fattigdom, krig og ufrihet. Når de rasjonelle ideer igjen ble født på ny fikk vi renessansen, opplysningstiden, og den tidlige kapitalisme, en tid hvor vitenskap, politisk frihet og stigende velstand var integrerte bestanddeler, og hvor velstanden etter hvert ble svært stor.

I vår tid er disse rasjonelle ideene på vikende front, og vi ser daglig omkring oss at ufriheten øker og at velstanden synker.

Ideer styrer historien. De ideer som dominerer i en kultur bestemmer hvordan den er og hvordan den utvikler seg. Men hvordan skjer dette? Hva er mekanismen

som forbinder ideer med samfunnsmessige valg, fenomener og institusjoner?

Leonard Peikoff mener at han har oppdaget denne mekanismen, og i sin nye bok *The DIM Hypothesis* fremstiller han sin oppdagelse i stor detalj. Peikoff var Ayn Rands fremste elev, og han har tidligere holdt en rekke kurs og skrevet to viktige bøker.

Peikoff mener at det er holdningen til integrasjon som gir svaret på hvordan ideer styrer historien. Integrasjon handler om å se ting—ikke bare objekter, men også hendelser, fenomener, handlinger, prinsipper, metoder, osv.—i sammenheng. Det handler om å trekke inn alle relevante fakta når man danner seg meninger, verdier, oppfatninger, standpunkter.

Ayn Rand sa det slik: «*Integration is the essential part of understanding*». F.eks. er begreper (noe vi har i bevisstheten og som refererer til ting ute i virkeligheten) «*mental integrations of two or more units possessing the same distinguishing characteristics ...*», prinsipper er «*integrations of your observations, your experiences, your knowledge into abstract ideas*», mens Objektivismen ifølge The Ayn Rand Institute er «*an integrated system of thought that defines the abstract principles by which a man must think and act if he is to live the life proper to man*». (Alle uthevelser av VM.)

Integrasjon er derfor, slik Peikoff formulerer det, «*the essence of thought*» (side 64). Tekning handler om ideer, det essensielle ved tenkning er integrasjon – og det er derfor holdningen til integrasjon styrer historien, dvs. den holdning

til integrasjon som dominerer i en kultur bestemmer hvordan kulturen er og hvordan den vil utvikle seg.

Peikoffs teori sier at det er tre måter å foreta integrasjoner på: man kan integrere korrekt, man kan integrere feil, eller man kan la være å integrere. Peikoff setter bokstavene D og I og M på disse tre metodene: I for korrekt integrasjon, M for feil integrasjon (Mis-integrasjon), og D for å ikke integrere (Dis-integrasjon)—derav navnet DIM.

Peikoff bruker denne teorien ikke bare til å forklare historiens gang opp til nå, han bruker den også til å spå Vestens utvikling fremover, og han er ikke optimistisk; bokens undertittel er «Why the Lights of the West are Going out».

Men tilbake til teorien. Siden disse to metodene D og M er feil, er det vanskelig å praktisere dem konsekvent, og de finnes derfor i to varianter, en som er nokså konsekvent, og en som klart er mindre konsekvent. Han deler derfor de to metodene D og M opp i to varianter: D1 og D2, M1 og M2. D2 og M2 er de mest konsekvente, mens D1 og M1 er de som er mindre konsekvente; D1 og M1-teorier har en viss virkelighetskontakt, de har visse innslag av korrekt integrasjon.

Noen innledende eksempler: Totalitære kommunister (egentlig teorien de bygger på) er M2, sosialdemokrater er M1, anarkister er D. Munker og asketer er M2, hardt arbeidende protestanter er M1. de som mener at læring kun er pugging er M2, de som mener at læring skal skje uten systematikk og overordnede prinsipper og etter elevens innfall er D2.

I boken vil man finne et stort antall eksempler som viser hvordan et vell av ulike konkrete hører hjemme i de ulike kategoriene.

Peikoff hevder at holdningen til integrasjon slik den gjennom praktisk bruk dominerer i en kultur og kommer til uttrykk i konkrete produkter som får stor oppslutning viser hvordan kulturen er, og dermed hvordan den må utvikle seg. Peikoff tar for seg noen utvalgte områder og viser hvordan dominerende varianter av integrasjon preger fire fag – fysikk, litteratur, pedagogikk/utdanning/opplæring og politikk, i noen utvalgte historiske perioder.

Han mener at denne inndelingen i de ulike måtene å integrere på egentlig finnes (eller kan finnes) i alle fag, og i forelesinger som gikk forut for bokutgivelsen tok han for seg andre fag enn disse fire, han tok bla. for seg økonomi, psykologi, og historie. Noen historikere mener at historiens gang skjer helt tilfeldig uten noen førende prinsipper i det hele tatt, en slik teori er D. Andre mener at historien styres av økonomiske lover og klassekamp, en slik teori er M. Boken omfatter dog ikke anvendelsen av DIM-hypotesen på andre felter enn litteratur, fysikk, pedagogikk og politikk.

Ved å se på hvilken av disse tre kategoriene som dominerer i de fire utvalgte områdene i dag kan han gi en velbegrunnet spådom om hvordan utviklingene vil være de neste 50 – 100 år.

Dersom f.eks. M preger utbredte kulturelle produkter i en periode, vil det være M som dominerer i kulturen, og da vil dette bestemme samfunnets utvikling. Tilsvarende hvis det er I som preger de kulturelle produkter, eller hvis det er D som preger dem. I enhver periode kan det selvsagt finnes alle typer produkter, men hvis de dominerende produktene – bestselgerne blant intellektuelle hvis vi snakker om bøker—er M, så er kulturen M selv

om det finnes et og annet litterært verk som er preget av I.

I antikkens Hellas var det I som dominerte, og dette kan man altså lese ut av Is dominans innen de fire fagområdene Peikoff undersøker. Roma var M1, middelalderen var M2, renessansen og dens etterspill ble M1 og endret seg til I, opplysningstiden. Dagens moderne kultur har forfalt fra I til D, mens M2 i form av fundamentalistisk religion er klar til å gjøre et comeback. Peikoff hevder at en D-kultur ikke kan vare, folk vil søke svar, og derfor vil de vende seg til M2 dersom en kulturell kraft som representerer I ikke finnes, eller rettere, ikke er kjent.

Mangel på opplæring i rasjonell tenkning, et resultat av den pedagogikken som har dominert gjennom de siste 50 år, har gjort at folk flest i dag er så intellektuelt avvæpnet at de ikke er i stand til å reise en rasjonell respons mot den voksende nihilismen at de ikke kan annet enn å slutte opp om fundamentalistisk religion – dette fordi dette er det eneste bolverk mot D som de kjenner.

Fremstillingen i denne korte omtalen blir selvsagt en kolossal forenkling i forhold til fremstillingen i boken, men la meg kort skissere dagens tilstand. Peikoff hevder at moderne pedagogikk i stor grad står for disintegrasjon, og at den har ødelagt folks evne til å tenke abstrakt og prinsipielt, og dette fører igjen til dagens utbredte nihilisme. Denne nihilismen, som har sitt eksplisitte opphav i Kant, kommer til uttrykk i alt fra Shakespeare (som dog var tidligere enn Kant, men som er svært populær i dag) til mye av dagens populære musikk, litteratur og film. Dagens politikk er et usystematisk og usammenhengende konglomerat av innbyrdes motstridende ordninger,

blottet for sammenheng og prinsipper, dagens fysikk forfekter usikkerhetsprinsippet, at det ikke finnes noen årsakslov på mikronivå, at partikler ikke har identitet før de er observert, at Schrødingers katt er hverken levende eller død, etc. Dette er typiske eksempler på D – disintegrasjon.

Som sagt gir Peikoff en spådom om fremtiden. Han sier at to ting må være på plass for at spådommen skal være korrekt: teorien må være korrekt, og han må lese dagens kultur korrekt.

Han sier at han ikke er i tvil om at teorien er korrekt, men han antyder en liten tvil mht om hans vurdering av kulturen er korrekt. Hans vurdering av hva som vil skje fremover i USA, sier han, «rests on two factors: my theory of DIM categories, and my application of the theory to current America. That is, it rests on the validity of the DIM Hypothesis, and of my reading of the current American scene. This last may be mistaken even if the DIM theory is sound. But I do not think it is mistaken, and I stand by my conclusion. If my prediction does not come true within this time frame, that fact, in my eyes, would refute it, no matter what happens thereafter. Anyone can predict a bad future «ultimately», but that is Nostradamus, not reason» (side 340).

Jeg har hørt alle de foredrag og kurs Peikoff har gitt om denne teorien i forkant av bokutgivelsen. Min vurdering var først at den var interessant, så at den virket feil, men etter å ha hørt de siste forelesningene som ble gitt i 2007, ble jeg overbevist: mitt syn er at teorien er korrekt.

Peikoff er ikke den første som har utviklet teorier om hvordan historien har utviklet seg (det er dog få slike teorier i en kultur som er do-

minert av D), men de har alle vært feil. Kanskje aller mest kjent av disse er teorien til Arnold Toynbee, som i sitt enorme verk *The History of Civilisation* redegjør for hvordan historien etter hans syn utvikler seg. Dessverre for Toynbee viste det seg at enkelte sivilisasjoner hadde utviklet seg annerledes enn hans teori forutsa, og det Toynbee da gjorde var bare å ignorere dette materialet; det han burde gjort var å forkaste teorien. Toynbees innsats ble da bare bortkastet. Mitt poeng her er at det er fallgruver ved å fremsette slike teorier.

Nå ser det ut for meg som om Peikoff har unngått disse. F.eks. skriver han bare om vestlige sivilisasjoner, han ser da bort fra Kina, den arabiske verden, etc. Han ser altså bare på de kulturer som befinner seg innenfor en vestlig filosofisk tradisjon. Dette er nok et riktig grep fordi de som befinner seg innenfor andre tradisjoner tenker helt annerledes, og da blir utviklingen helt annerledes. Videre forutsetter han en utløsende mekanisme som gjør at ideer skal bli innført i kulturen, en utløsende mekanisme han kaller en trigger. Ideer alene er ikke tilstrekkelig, de må også spres på en egnet måte for å kunne bli kjent i og derved påvirke eller styre kulturen. Triggeren kan f.eks. være en karismatisk person/bevegelse som med stor kraft fremmer ideer det på et vis allerede er grobunn for og derved oppnår stor oppslutning. Han sier også (i sitatet gjengitt over) at spådommer må være tidsspesifikke for å være gyldige, spådommer som sier at «det og det vil skje hvis vi venter lenge nok» er blottet for mening.

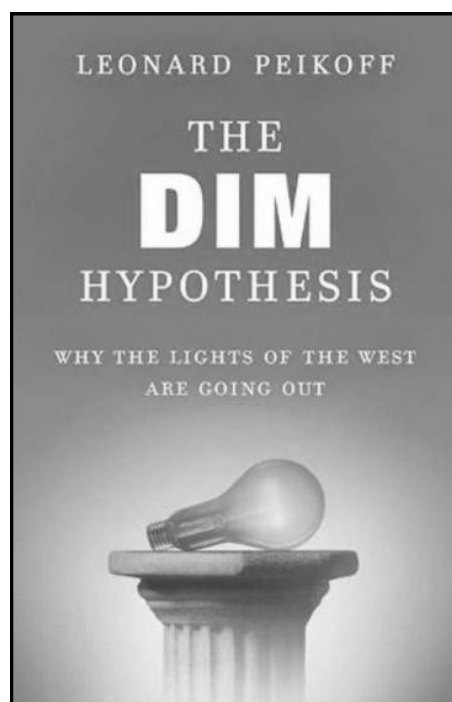
Etter en tvilende fase innledningsvis er jeg altså blitt en tilhenger av denne teorien. Men jeg er litt i tvil om Peikoff leser dagens kultur rett. Jeg er mer optimistisk, eller mindre pessimistisk, enn han er. Det

finnes en stadig sterkere I i dagens kultur.

Boken er ekstremt interessant og svært velskrevet, og den anbefales på det sterkeste. Men man bør nok ha noe kjennskap til Objektivismen for å ha stort utbytte av den.

Leonard Peikoff: *The DIM Hypothesis Why the Lights of the West Are Going Out*

New American Library 2012.

KOMMENDE GRUNNLOVSENDERINGER

Nyhetskommentar på stemmDLF.no 3. oktober 2012

I 2014 er det som kjent 200 år siden Norge fikk en egen grunnlov.

Den var en meget god grunnlov, faktisk en av de beste historien har sett, dette fordi omkring 1814 sto individualistiske og frihetlige ideer sterkt, og grunnloven ble preget av dette.

Grunnen til at vi skriver om dette i dag er at det i forbindelse med jubileet er på trappene en rekke forslag som vil endre den slik at den blir brakt mer i pakt med dagens dominerende holdninger. Disse ideene befinner seg som kjent på den motsatte side av det politiske spektrum i forhold til de ideer som preget den opprinnelige grunnloven, og dersom alle de foreslåtte endringer kommer inn i grunnloven vil grunnloven bli langt dårligere enn den fortsatt er.

Dagsavisen lister i dag opp en rekke forslag, og vi vil kort kommentere dem.

Rekordmange grunnlovsforslag

17. mai 2014 er det 200 år siden Grunnloven ble vedtatt av riksforsamlingen på Eidsvoll i 1814. Jubileet skal feire Grunnloven som Norges viktigste politiske dokument: Frigjørende, samlende og retningsgivende for Norge som nasjon og folkestyre.

«Kongeriket Norges Grunnlov» er Norges konstitusjon. Grunnloven er den høyeste rettskilden i Norge.

Andre bestemmelser som kommer i strid med den, må vike. Grunnloven inneholder bestemmelser om statsformen, om menneskerettigheter, om den lovgivende makt (Stortinget), den utøvende makt (regjeringen) og den dømmende makt (domstolene).

Grunnloven ble godkjent av Riksforsamlingen på Eidsvoll i Eidsvollsbygningen den 16. mai 1814, og et underskrevet eksemplar ble overrakt kong Christian Frederik dagen etter, og Grunnloven ble datert den 17. mai. Datoen fikk i løpet av 1800-tallet status som Norges nasjonal-

dag.

Med det historiske 200-årsjubileet for Grunnloven som bakteppe, pågår det en oppdatering og modernisering av Norges viktigste lov. ...

Innføring av 16 års stemmerett (SV, Ap og V står bak)

DLF: Stemmeretten bør være som i dag. Unge mennesker har liten livserfaring og er lett påvirkelige, og stemmerettsalder bør derfor følge myndighetsalder.

Innføring av republikk (SV og Ap)

DLF: Vi støtter dette.

Forbud mot atomvåpen i Norge (SV)

DLF: Grunnloven er ikke stedet å legge begrensninger på militær strategi.

At Stortinget starter tidligere i ikke-valgår (Ap og SV)

DLF: Stortinget bør være opptatt av færre saker, langt mer bør overlates til den enkelte. Stortinget bør derfor ha sjeldnere møter.

Fjerne regjeringens rett til å sende norske soldater til utlandet uten stortingsvedtak (SV)

DLF er imot. Slike tiltak kan være avhengige av rask behandling, og slikt bør overlates til regjeringen.

Endelig skille stat-kirke (SV)

DLF er for.

Kommunalt selvstyre (Frp)

DLF mener at alle endringer i grunnloven bør øke det enkelte individs frihet; det vil være feil sted å ta inn i grunnloven noe om kommuners oppgaver, styringsstruktur, etc.

Jordvern (KrF, Sp og SV)

Dette er en ytterligere svekkelse av den private eiendomsrett, og DLF, som vil styrke den private eiendomsretten, er imot.

Norges Bank er landets sentralbank (Sp, Ap, SV, H, Frp, KrF og V)

DLF er imot. Vi vil ha et fritt og uavhengig bankvesen, dette primært fordi det er i samsvar med prinsippet om individuell frihet, men også for at vi skal kunne ha en stabil og pålitelig valuta. Sentralbanker er myndighetenes instrument for å manipulere pengeverdien med kortsiktig politisk vinning som formål. Alt dette er skadelig.

Kroner og øre som norsk myntenhet (Sp og SV)

DLF mener at borgerne skal kunne benytte de valutaer de måtte ønske. DLF mener at det er galt at staten skal bestemme at borgerne skal benytte en bestemt valuta hvis de foretrekker en annen.

Så, som man kan se står det mange partier bak disse forslagene, og vi frykter at mange av dem vil bli tatt inn i grunnloven.

Grunnloven av 2014 vil derfor antagelig bli et dokument som ytterligere befester grunnlaget for en velferdsstaten, mao. for en modell som ikke er bærekraftig. Grunnloven av 1814, derimot, en grunnlov som DLF i langt større grad vil slutte opp om, la grunnlaget for et fritt samfunn. Dessverre har ikke oppslutningen om frihetlige ideer vært sterk nok i årene som er gått siden da til at grunnloven av 1814 kunne overholdes fullt og helt; den er dels blitt brutt, og dels i stor grad er den blitt endret, men en ny grunnlov med mange av de skadelige endringsforslagene som er listet opp over vil bare være enda et eksempel på at det ikke går så bra med utviklingen; hverken politikere eller folk flest ser ut til å være skremt av det som nå skjer i Hellas og Spania (kriminalitet, arbeidsløshet, synkende velstand, økende fattigdom, etc.); det som skjer i disse landene viser hvordan det må gå når man har en velferdsstat. Og det en ny grunnlov av 2014 vil innebære er at velferdsstaten også blir sementert i grunnloven.

DET LIBERALE FOLKEPARTIET
partiet for individuell frihet

Postboks 510 Sentrum
0105 Oslo

www.stemDLF.no
E-post: liberal@stemDLF.no

DLF er et liberalistisk parti
som bygger på opplysningstidstradisjonen,
den sekulære vestlige kulturarven
og Vestens verdier.

Dette innebærer:
Troen på fremskrittet og fornuften,
og retten til å søke lykken.

Vesten står for
frihet og sivilisasjon
mot barbari og ufrihet.

Dette er Vestens kjerne.

Et sivilisert samfunn
er et samfunn preget av
at sosialt samkvem er basert
på respekt for individers rettigheter
og fravær av initiering av tvang.

DLF står for disse verdiene og denne kulturen
i en eksplisitt og rendyrket form.

ISSN 1503-4011

9 771503 401007